

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI ALOXIDALASHGAN BOLALARNI INKLYUZIV TA'LIMDA PSIXOLOGIK TARAFLAMA RIVOJLANISHI

Tursunova Dilnoza Akromjon qizi

Amaliy psixologiya yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Namangan davlat universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15015962>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 01- Mart 2025 yil

Ma'qullandi: 06- Mart 2025 yil

Nashr qilindi: 13- Mart 2025 yil

KEY WORDS

Inklyuziv ta'lim, hissiyot, iroda, diqqat, xotira, rivojlanish, tarbiya, ta'lim

ABSTRACT

Inklyuziv ta'lim va uning mohiyati, uning samaradorligi hamda maktabgacha ta'lim yoshidagi aloxidalashgan ya'ni, alohida yordamga muhtoj bolalarni inklyuziv ta'limda hissiy, irodaviy, jismoniy, psixologik taraflama rivojlanishi to'g'risida so'z boradi.

Mamlakatimizda ta'lim tizimiga davlat siyosati darajasida e'tibor qaratilmoqda. O'tgan davr mobaynida yurtimizda o'sib borayotgan avlodni sog'lom va har tomonlama yetuk voyaga yetkazish, ta'lim-tarbiya jarayoniga samarali ta'lim va tarbiya shakllari hamda usullarini joriy etishga qaratilgan maktabgacha ta'limning qulay tizimini tashkil etish to'g'risida keng ko'lamli ishlar olib borilmoqda. Shu bilan birga, olib borilgan tahlil, bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrovini ta'minlash, maktabgacha ta'lim muassasalarini zamonaviy o'quv metodik materiallar va badiiy adabiyotlar bilan to'ldirish, sohaga malakali pedagog va boshqaruv kadrlarini jalb qilish masalalarini hal etish zarurligini ko'rsatmoqda.

Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, bolalarning sifatli maktabgacha ta'limdan teng foydalanishini ta'minlash, maktabgacha ta'lim, axloqiy, Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentabrdagi "Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori qabul qilindi. Ushbu qarorda O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi ishlab chiqildi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Maktabgacha ta'lim sohasidagi normative-huquqiy bazani yanada takomillashtirish, maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik, aqliy, hissiy, irodaviy, jismoniy va xotirasining rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, bolalarning sifatli maktabgacha ta'lim bilan qamrovini oshirish, undan keng foydalanish imkoniyatlarini ta'minlash ko'zda tutildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi farmoniga muvofiq O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish, alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini takomillashtirish hamda ularga ko'rsatiladigan ta'lim xizmatlari sifatini yaxshilash maqsadida 2020-2025-yillarda xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi ishlab chiqildi.

Muhokama

2020-2025-yillarda xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasini 2020-2021-yillarda amalga oshirish bo'yicha „yo'l xaritasi“ ishlab chiqildi. Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar ta'limini 2025-yilgacha rivojlantirishning maqsadli ko'rsatkichlari (indikatorlari) tasdiqlandi.

Konsepsiya erishilgan natijalar, maqsadli ko'rsatkichlar va tegishli davrga mo'ljallangan asosiy yo'nalishlardan kelib chiqqan holda 2022-yildan boshlab har yili tasdiqlanadigan alohida „Yo'l xaritasi“asosida bosqichma-bosqich amalga oshirilishi belgilandi.

Konsepsiya ikki bosqichda amalga oshirish jumladan:

2020-2022-yillar davomida;

Inklyuziv ta'lim tizimi sohasidagi normativ baza takomillashtirish:

Inklyuziv ta'lim tizimi uchun malakali pedagog kadrlarni tayyorlash,qayta va malakali oshirish:

Inklyuziv ta'lim joriy etilgan muassasalarning moddiy-texnika bazasi mustahkamlashishi, ular maxsus moslamalar (ko'tarish qurilmasi,pandus,tutqich va boshqalar),zarur adabiyotlar,metodik qo'llanmalar,turli kasblarga o'qitish uchun uskuna va jihozlar bilan ta'minlanishi;

Inklyuziv t'lim sohasiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion loyihalar joriy etish;

Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning bilim olish huquqi,inklyuziv o'qitishning mazmun-mohiyatini tushuntirish orqali aholi o'rtasida ijobiy ijtimoiy muhit shakllantirish ;

Inklyuziv ta'lim tizimi tajriba-sinov tariqasida alohida ta'lim muassasalarining faoliyatiga joriy qilish;

2023-2025-yillar davomida;

Inklyuziv ta'lim tizimi bosqichma-bosqich boshqa umumiy o'rta ta'lim muassasalarida joriy qilish;

O'quvchilarning jismoniy va aqliy ehtiyojidan hamda ta'lim muassasalarining geografik joylashuvidan kelib chiqib alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar uchun ixtisoslashtirilgan davlat ta'lim muassasalari soni optimallashtirib qo'yildi.

Natija

Inklyuziv ta'lim vazifasi bolalarning qobiliyatlari va holatidan qat'i nazar, ularning barchasiga sifatli ta'lim taqdim etishdan iborat.Shu bilan birga, inklyuzivlik tamoyili imloniyatlari cheklanmagan bolalar ijobiy ruhiy va ijtimoiy rivojlanishga ega bo'lishlari uchun oilada yashashlari va o'z tengdoshlari bilan birga oddiy maktabda bilim olishlari lozimligini nazarda tutadi.Inklyuziv ta'lim tizimi nogironlar aravachasidagi bola yaqin atrofda joylashgan har qanday maktabda ta'lim olishi,yordamga ega bo'lishi,darslarga qatnamay qo'ygan bolaga esa maktabga qaytish uchun tegishli yordam ko'rsatilishini kafolatlaydi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning ahamiyati shundaki, imkoni cheklangan bolalarni ilk yoshlaridanoq sog'lom bolalar qatoriga qo'shib sifatli ta'lim olishini ta'minlagan holda bolada ruhiy va jismoniy hissiyotlarini va harakatlarini rivojlantirishdir

References:

1.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida qarori PQ-4312 08.05.2019

2.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining alohida ta'lim olish ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi qarori-4860 13.10.2020

3.Д.З.Ахметова,З.Г.Нигматов,Т.А.Челнокова,Г.В.Юсупова и др. Педагогика и психология инклюзивного образования:Учебное пособие-Казань,2013

**INNOVATIVE
ACADEMY**